Шило Ольга Георгіївна,
завідувачка кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України;
Глинська Наталія Валеріївна,
завідувачка відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СТАНДАРТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Корупція у царині кримінального провадження являє особливу небезпеку, адже в цьому сегменті державної діяльності за наявності відповідних підстав застосовується кримінальний процесуальний примус, що суттєво обмежує конституційні права, свободи і законні інтереси людини. У зв'язку з цим вельми актуальним є питання опрацювання системних заходів, спрямованих на попередження та максимальне виключення ризиків вчинення корупційних зловживань у зазначеній сфері.

Об'єктивні причини корупційних правопорушень, перш за все, полягають у недосконалості чинного законодавства України, що виражається в наявності певних прогалин правового регулювання; колізійності окремих законодавчих приписів; відсутності чіткої регламентації повноважень правозастосовних органів при розв'язанні тих чи інших юридично значущих питань; можливості застосування особами, які здійснюють кримінальне провадження, необґрунтованої дискреції, що створює умови і надає простір зловживанню наданими повноваженнями. Зазначені обставини, не вичерпуючи все їх різноманіття, тим не менш, є одними з основних умов, що сприяють виникненню, розвитку, реалізації та поширенню корупційних практик у службовій та професійній діяльності суб'єктів корупційних правопорушень у сфері кримінального судочинства. Зважаючи на таку спрямованість цих обставин, їх можна і треба називати *корупціогенними факторами (ризиками)* кримінального процесуального законодавства України.

Враховуючи сказане, не викликає сумніву той факт, що в сучасних умовах антикорупційність законодавства є одним з якісних змістових критеріїв позитивного права. Отже, вельми актуальною видається проблема *оцінки* кримінального процесуального законодавства України під кутом зору його корупціогенності з метою

виявлення пріоритетних напрямків його вдосконалення, спрямованих на попередження корупційних проявів у цій сфері.

Уявляється, що програма (алгоритм) такої оцінки має складатися з наступних етапів: 1) формулювання системи антикорупційних стандартів кримінального процесуального законодавства; 2) виявлення у ньому основних корупціогенних факторів; 3) наведення переліку норм, що містять ознаки корупціогенності, відповідно до сформульованої системи корупціогенних факторів; 4) формування системи антикорупційних механізмів – виявлення тих норм кримінального процесуального законодавства, що відповідають антикорупційним стандартам (тобто є необхідною умовою попередження корупції в царині кримінального провадження); 5) надання науково обгрунтованих рекомендацій щодо зміни певних нормативних приписів кримінального процесуального законодавства України для усунення їх корупціогенності і попередження вчиненню корупційних правопорушень.

Системне дослідження сутності *стандарту антикорупційності* кримінального процесуального законодавства дозволило дійти висновку, що така властивість закону як його антикорупційність означає спроможність бути ефективним механізмом запобігання та протидії корупції в цій сфері. Антикорупційність кримінального процесуального законодавства вимагає насиченість закону антикорупційними механізмами, система яких включає такі взаємопов'язані між собою елементи, як: регламентація правової технології забезпечення якості кримінальних процесуальних рішень; алгоритмізація кримінальної процесуальної діяльності, яка забезпечує її прозорість, правову визначеність для учасників кримінальних процесуальних відносин і прогнозованість її результатів; механізм оскарження рішень, дій та бездіяльності органів та суб'єктів, які здійснюють кримінальне провадження, що забезпечує ефективний та своєчасний захист прав і законних інтересів учасників кримінальних процесуальних відносин; відомчий та судовий контроль за дотриманням вимог закону при здійсненні кримінального провадження; прокурорський нагляд за дотриманням закону органами дізнання, досудового слідства та органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність; чіткий розподіл повноважень суб'єктів, які приймають рішення у кримінальному судочинстві; законодавчо закріплені правила визначення особи, компетентної здійснювати кримінальне провадження (правила підслідності та підсудності кримінальних справ, що виключають можливість суб'єктивного підходу при визначенні суб'єкта, компетентного здійснювати досудове розслідування кримінального правопорушення або суду, що розглядає кримінальну справу; розподіл у суді матеріалів кримінального провадження автоматизованою системою документообігу в умовах, що виключають можливість несанкціонованого втручання в її роботу; підстави і порядок вирішення відводів); судові провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, за нововиявленими обставинами; громадський контроль за

дотриманням прав і свобод людини у сфері кримінального судочинства; нормативне закріплення моральних цінностей, які відповідають ідеології правової держави, що сприятиме активізації формування нового типу правосвідомості суб'єктів, які здійснюють кримінальне провадження. Кожен із названих елементів системи антикорупційних стандартів кримінального процесуального законодавства являє собою окремий напрям дослідження комплексної проблеми запобігання та протидії корупції у цій сфері.

Широков Володимир Анатолійович,
академік НАН України, доктор технічних наук, директор Українського мовно-інформаційного фонду НАН України;
Стрижак Олександр Євгенійович,
доктор технічних наук, заступник директора з наукової роботи Національного центру «Мала академія наук України»
Надутенко Максим Вікторович,
кандидат технічних наук, завідувач відділу інформатики Українського мовно-інформаційного фонду НАН України;
Ющенко Світлана Сергіївна,
науковий співробітник Українського мовно-інформаційного фонду НАН України

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Висока інтенсивність модернізації вітчизняного антикорупційного законодавства, індикатором якої є численні зміни до статей його законів, свідчить про наріжність проблеми корупції в різних гілках державної влади в Україні та велику занепокоєність уряду, громадянського суспільства і громадян через гальмівну дію корупційних процесів на шляху розвитку України як демократичної європейської держави.

Антикорупційна (як і будь-яка інша) політика України базується на законодавстві, що за своєю природою є множиною пов'язаних у різний спосіб природномовних текстів. Це означає присутність у законодавчих текстах всіх мислимих на сьогодні природномовних об'єктів, системномовних відношень та ефектів, експлікація та опис яких належить до компетенції мовознавства.

Досвід експертної діяльності переконує нас у трансдисциплінарності проблематики корупції, й, на нашу думку, було